

БУЛГАКОВ Сергій Миколайович (16(28). 06. 1871, м. Лівни, нині Орлов. обл., РФ — 12. 07. 1944, Париж) — філософ, економіст, громадський і церковний діяч. Закін. юрид. факультет Моск. університету (1894). 1901 захистив магістер. дис. «Капитализм и земледелие», в якій спростував висновки К. Маркса щодо розвитку капіталізму в с. госп-ві. 1901–06 — проф. Київ. політех. інституту, приват-доцент Університету св. Володимира, 1906–11 — проф. Моск. комерц. інституту, приват-доцент і професор (до 1910) Моск. університету. 1918 рукополож. у священники. 1919 — проф. політекономії та богослов'я Таврій. університету, 1920–22 — протоієрей Ялтин. собору. У грудні 1922 депортований більшовиками. Від 1925 — проф. догматики і декан рос. Богослов. православ. інституту в Парижі. Ініціатор екуменіст. руху. Наприкінці 19 ст. виступав як прихильник «легал. марксизму» і критик «екон. слов'янофільства» народників. Під час роботи в Києві у світогляді Б. відбувся певний злам, під впливом філософії І. Канта Б. еволюціонував «від марксизму до ідеалізму» і християн. соціалізму. За Б., перерозподіл власності не може гарантувати вільного розвитку особистості — насамперед через насильниць. характер застосування цього бездухов. принципу. Лише вільний вибір людини виявляє її істинний духов. зміст. Згідно з Б., протилежні орієнтації сусп. устрою зумовлені двома шляхами реліг. самовизначення: в релігії людинобожества, до якої схиляються марксизм і соціалізм, і в релігії Боголюдства — християнстві. Б. піддав різкій критиці «основну віру цього віку», «релігію прогресу», яка бачить своєю метою тільки себе саму й не визнає ніякого зовн. імперативу, котрий би цю мету виправдовував чи перетворював її на засіб для втілення ін. вищої мети. Б. визнавав екон. прогрес необхід.

умовою духов. успіху, але застерігав від наміру підмінити прогрес загальнолюдський і загальнокультурний одним лише екон. прогресом. Б. вважав, що осн. принципи сусп. та особистого життя мають вибудовуватися на основі абсолют. цінностей добра, істини й краси. У Києві зблизився з Л. Шестовим та М. Бердяєвим, став співред. ж. «Новый путь», «Вопросы жизни», в яких, як і в спільно редагованій із В. Зінківським г. «Народ» (Київ, 1906, заборонена на ч. 7), прагнув реалізувати свою реліг.-громад. програму боротьби за соц. свободи під знаком «християн. політики», яка стала основою його майбут. «софіології». Під впливом ідей Ф. Достоєвського, В. Соловйова, Ф. Шеллінга, П. Флоренського Б. звернувся до створення цільної реліг. філософії. Філософія всеєдності Б. спирається на міфологему Софії — «Премудрості Божої». Б. стверджував, що філософія неминуче прагне до абсолютного, до всеєдності, «вона має своєю єдиною універсальною проблемою — Бога й лише Бога». Онтолог. основа світу полягає в суцільній, метафізично безупинній софійності його основи. Згодом поняття Софії роздвоюється: вона частково залишається в межах світу, частково перебуває поза його межами (як «ідеал. основа світу»). Це й створює різницю між Софією божественною і Софією космічною. Софія як ідеал. основа світу стоїть поміж Абсолютом і Космосом, як деяке «третє буття», що з'єднує в собі божественну і створену природу. Пізніше в філософії Б. відбувся новий злам: у ній цілком тріумфує метафізика всеєдності на ґрунті вчення про Софію. Софія божественна, співпричетна Абсолюту, і Софія створена виявляються тотожними. Єдина Софія відкривається в Богові та у творенні. Моністична софіологія Б. спрямована до побудови суціль. розгорнутої системи догматич. богослов'я, тобто виходить поза рамки власне філософії. Б. — один із авторів зб. «Проблемы идеализма» (Москва, 1902), «От марксизма к идеализму» (С.-Петербург, 1903), «Вопросы религии» (Москва), «Вехи» (Москва, 1909), «Из глубины» (К., 1918; София, 1921). Обирався депутатом 2-ї Держ. думи, в якій виступав за припинення як рев., так і уряд. терору.

Основні праці

Два града. Исследования о природе общественных идеалов: В 2 т. Москва, 1911; Философия хозяйства: В 2 т. Москва, 1912; Свет не вечерний. Сергиев Посад, 1917; На пиру богов // Из глубины. К., 1918; София, 1921; Тихие думы. Москва, 1918; О Богочеловечестве: В 3 кн. Париж; Таллин, 1933–45; Философия имени. Париж, 1953.

Рекомендована література

1. Зандер Л. А. Бог и мир: Миросозерцание о. Сергия Булгакова. Т. 1–2. Париж, 1948;
2. Роднянская И. Б. С. Н. Булгаков – публицист и общественный деятель // Булгаков С. Н. Избранные статьи. Т. 2. Москва, 1993.

І. Д. Бажинов, О. А. Вусатюк, К. А. Гордіца

Бібліографічний опис:

Булгаков Сергій Миколайович / І. Д. Бажинов, О. А. Вусатюк, К. А. Гордіца // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-37883>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).